

De lange weg naar Berlijn

Het Antwerpse theatergezelschap Berlin werd met haar laatste voorstelling *Land's End* geselecteerd voor Het Theaterfestival. Het gezelschap rond Bart Baele en Yves Degryse maakt sinds 2003 documentair theater met videoschermen en live interventies. Hun oeuvre evolueert steeds verder, niet alleen in schaal maar ook in de introductie van theatrale en fictieve elementen. Een poging tot portret aan de hand van hun voorstellingen.

In de *Holocene*-cyclus reist Berlin naar steden en dorpjes over de hele wereld om er een documentair portret over te maken. In hun eerste voorstelling *Jerusalem* staan de drie geloofsgemeenschappen (moslims, joden, katholieken) uit de heilige stad centraal. Inhoudelijk vertoont Jerusalem grote gelijkenissen met bijvoorbeeld *De weg naar Mekka* van Jan Leyers (dat overigens later ingeblikt werd). Door een intensieve research weet Berlin interessante figuren voor de lens te halen, en hen met elkaar te confronteren. Tussenin is er ruimte voor fotogenieke plaatjes van de stad en haar bewoners. Maar omdat er met drie nevenschikte schermen wordt gewerkt, kan er *geswitcht* worden tussen de verschillende (geloofs)standpunten en meer synchrone beelden. Bart Baele is de monteur van het gezelschap en hij weet hoe hij daarmee de doorsnee documentaire kan overstijgen.

In de tweede voorstelling *Iqaluit* trok Berlin naar de gelijknamige hoofdstad van de Inuït in Nunavut, de 'eskimo-provincie' van Canada. In eerste instantie was *Iqaluit* een voorstelling waarin tegen een filmachtergrond live *geskypet* werd door Caroline Rochlitz (die aanvankelijk ook deel uitmaakte van Berlin) en Vinnie Karetak, een Inuïtacteur. De tekst van dat gesprek werd geschreven door Ivo Michiels. Het drietal Baele-Rochlitz-Degryse speelde van zijn hand in 2002 al *De Verrukking*, hun eerste productie (toen nog teksttheater) waaruit later Berlin ontstond. *Iqaluit* reist nu nog steeds de

wereld rond, maar dan als een filminstallatie met zes schermen in een metalen iglo-constructie. *Iqaluit 2.0* is de enige Berlinproductie die je op je eigen tempo met hoofdtelefoons kan bekijken.

Van de 6.000 inwoners van Iqaluit gaat het naar de zeven dorpelingen van Bonanza, een plaatsje in Colorado. In de dagkrant van gisteren stelde Berlin al dat hun sterkte is dat ze met 'ongelofelijke verhalen' werken, en in het geval van *Bonanza* zijn ze echt op een goudmijn gestoten. De zeven bewoners van het dorpje hebben amper contact met elkaar, maar maken elkaar wel graag zwart. In onze ogen zijn ze ook wel een beetje raar: zo is er een stel vrouwen dat met elfen praat en een koppel dat dolgraag de burgemeesterspost wil veroveren. Het bijzondere aan *Bonanza* is dat er boven de schermen ook een miniatuurdecor van het dorpje gebouwd is, waardoor het publiek zich helemaal in het dorp waant. Telkens als een koppel in de video aan de beurt is, licht hun huisje op.

Voor wereldstad *Moscow*, het vierde deel uit de *Holocene*-cyclus, was er een andere vorm vereist. Berlin liet een speciale circustent bouwen waarin het een staand publiek ontving. Rondom hen bewogen zes schermen, voortgestuwd door de live muziek van Benjamin Boutreur. *Moscow* is de meest epische voorstelling van Berlin: dat past ook bij de megalomanie en de hoeveelheid aan prikkels van de Russische hoofdstad. Centraal staat het contrast tussen het kaviaarkapitalisme en de arme Moskoviet, tussen de harde repressie van het centrale gezag en de modale Rus die probeert een aangenaam leven op te bouwen. In deze vier stadsportretten valt het op hoe inwoners overal op aarde, van kleine dorpjes als Bonanza en Iqaluit tot wereldsteden als Jerusalem en Moskou, elkaar soms weinig licht in de ogen gunnen, en de wet van de sterkste overal wel geldt. In de *Holocene*-cyclus liggen er met Lissabon, Rio de Janeiro en Tsjernobyl nog grote

© Berlin | Bonanza

projecten op tafel. Binnen onafzienbare tijd eindigt de *Holoceen*-cyclus én het bestaan van het gezelschap in - uiteraard - Berlijn.

De afgelopen jaren was Berlin *artist in residence* bij Kunstencentrum STUK in Leuven. Doorheen de jaren slaagde het gezelschap er ook in om een resermbuitenlandse co-producenten aan te trekken. Het gebeurt niet zelden dat Berlin met meerdere producties tegelijkertijd in verschillende continenten speelt. Die ondernemingsgezindheid en exploratie van nieuwe hybride theatervormen leverde hen vanaf 2010 een structurele subsidie van de Vlaamse Gemeenschap op, en een verhoging voor de komende periode vanaf 2013.

Berlin startte ook een tweede cyclus op: *Horror Vacui* (de angst voor het lege), waarin ze telkens vertrekken vanuit een bestaande situatie, maar de verschillende belanghebbenden op een virtuele manier bij elkaar aan tafel gebracht worden. Er vinden dus gesprekken plaats die in werkelijkheid nooit gevoerd zijn. De concrete aanleiding voor de eerste voorstelling *Tagfish* was de vraag van Frie Leysen, toen festivaldirecteur van Theater der Welt 2010, om een productie te maken over Zollverein, een niet meer gebruikte industriële site in het Ruhrgebied. In *Tagfish* (een pokerterm voor iemand die geen risico's durft nemen) plaatste Berlin de bedenker van het bouwproject Creative Village, de architect, de stedenbouwkundige, de onderhandelaar, een professor en een journalist samen aan een ovalen

tafel. Allen wachtten ze op sjeik Yamani, een messias die geld beloofd had voor hun project, maar niet komt opdagen. *Tagfish* is zoals *Wachten op Godot*, maar dan vol heerlijk technische discussies en miscommunicaties, aangevuld met enkele goedgekozen live acties.

Land's End is de tweede fictieve ontmoeting in de *Horror Vacui*-cyclus. In de categorie 'onwaarschijnlijke verhalen' kan deze ook tellen: een vrouw en haar handlanger worden beschuldigd van de moord op haar man, maar omdat de handlanger in Frankrijk werd opgepakt en dat land geen onderdanen uitlevert, vindt de politie-onderveraging plaats in een huis op de Belgisch-Franse grens. De vrouw zit aan de Belgische kant van de tafel, de man aan de Franse zijde. Een kafkaïaans en absurd proces. Berlin weet hierdoor treffend te illustreren hoe belangrijk grenzen nog zijn in onze geglobaliseerde wereld. Een nieuw element – als we de eerste versie van *Iqaluit* even buiten beschouwing laten – is dat Berlin hier voor het eerst werkt met live acteurs op de scène, bijgestaan door een batterij aan advocaten en ondervragers op grote, bewegende schermen. Neem vooral ook de tijd om naar de indrukwekkende installaties in het Oud Justitiepaleis te gaan kijken. Net als bij deze installaties is het doel van Berlin duidelijk, maar is de manier waarop ze het 'm flikken telkens weer anders.

◆ Filip Tielens

Scenograaf Manu Siebens verzorgde het installatieparcours van *Land's End*, de voorstelling waarvoor het gezelschap Berlin strandde in het majestueuze Oud Justitiepaleis. "Normaal zitten we in oude fabriekspanden of hangars, maar hier hebben we het echt getroffen."

Manu vertelt dat hij eigenlijk opgeleid is om in de bouwsector aan de slag te gaan. "Ik ben per toeval in de decorbouw gesukkeld. Ik heb het decor van enkele langspeelfilms ontworpen, en ben dan overgeschakeld naar theater. Ondertussen ben ik al vijftien jaar scenograaf bij Martha!Tentatief."

De eerste machine die Manu me aanwijst, test wat er zou gebeuren als je een haardroger in water laat vallen. Een vis in het bewuste water ondergaat het gewillig. "Ik vind deze een van de mooiste", vertelt Manu. "Het ontwerpen van de machines heb ik zelf gedaan, maar bij het bouwen heb ik hulp gehad van mijn lieflijke assistente Klaartje Vermeulen. Ook Elisabeth Vandermeulen heeft samen met ons een maand in de kou staan solderen. Het was midden november toen we hieraan bezig waren, en in mijn atelier is er geen verwarming."

Terwijl we één van de vele andere ruimtes van het gebouw binnengaan, vertelt Manu verder. "Ik heb me laten inspireren door *steampunk*. Dat is een strekking die teruggrijpt naar het stoomtijdperk, waar vooral met tandwielen gewerkt werd. Vandaag de dag zijn ze enkel nog functioneel. Vroeger daarentegen werd er veel aandacht besteed aan het ontwerp van de tandwielen, het moest er mooi uitzien. De ronde vormen die je ook ziet, zijn gewoon typisch voor mij, denk ik (*lacht*). Ik hou erg van die organische vorm."

Je ziet nergens bordjes met uitleg over de machines, enkel een titel. Een bewuste keuze? "Ja, zo houden we de spanning erin. Eerst begrijpen mensen er niet veel van, maar tijdens de voorstelling zelf gaan ze wel de link leggen. Je kan soms bijna letterlijk hun *frank zien vallen*."

"De weenmachine is één van mijn favorieten. Meestal heeft deze ook veel succes bij het publiek. De koffiemachine is theoretisch de moeilijkste. Je tekent alles wel uit, maar dan moet het in de praktijk nog werken, hé. Sommige van deze machines hebben mij ettelijke slapeloze nachten bezorgd (*lacht*). De grootste uitdaging was om ze allemaal transporteerbaar te maken. Het is veel makkelijker om één grote machine te ontwerpen die de hele tijd kan blijven staan."

Manu vindt het absoluut voor herhaling vatbaar. "Ik ben nu bezig aan een eigen project, het wordt één grote installatie. Het zal vooral een technische en visuele voorstelling zijn, zonder tekst maar met projecties en veel beweging. Volgende zomer gaan we in première!"

◆ Anne Declercq

